

Н. Г. Скрипниквикладач кафедри практичної психології
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ОСОБИСТІСНОГО АДАПТАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТА БАЗОВИХ СТАВЛЕНЬ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТСЬКОГО ВІКУ

У статті представлено результати емпіричного дослідження взаємозв'язку базових ставлень особистості й особистісного адаптаційного потенціалу за групами студентів, що відрізняються рівнем адаптаційних можливостей. Як базові для студентського віку ставлення в дослідженні представлені ставлення до навчальної діяльності та ставлення до себе. Визначені загальні та специфічні для груп студентів із високим, задовільним і низьким рівнем особистісного адаптаційного потенціалу особливості взаємозв'язків поведінкової регуляції, комунікативного потенціалу, моральної нормативності зі складниками ставлення до навчальної діяльності та ставлення до себе. За всіма групами студентів визначено позитивний взаємовплив поведінкової регуляції, комунікативного потенціалу й складників емоційного компоненту ставлення до навчальної діяльності, оцінного й емоційно-ціннісного компонентів ставлення до себе. Внутрішня конфліктність і самозвинувачення як складники негативного ставлення до себе обернено корелюють із поведінковою регуляцією і комунікативним потенціалом. У групах студентів із високим і задовільним рівнями особистісного адаптаційного потенціалу визначено позитивний взаємозв'язок внутрішньої академічної мотивації як складника мотиваційного компоненту ставлення до навчальної діяльності з поведінковою регуляцією, а у групі студентів із низьким рівнем особистісного адаптаційного потенціалу – негативний зв'язок зовнішньої академічної мотивації з комунікативним потенціалом. Специфічною для груп студентів із задовільним і низьким рівнями особистісного адаптаційного потенціалу виявилась закономірність, згідно з якою зниження внутрішньої і зростання зовнішньої академічної мотивації й амотивації, зростання незадоволеності різними аспектами навчальної діяльності, зниження самоповаги, самоцінності, зростання негативності самоставлення супроводжуються зростанням схильності до дотримання загальноприйнятих норм поведінки. Найбільш яскраво дана закономірність проявляється у групі студентів із задовільним рівнем особистісного адаптаційного потенціалу.

Ключові слова: особистісний адаптаційний потенціал, поведінкова регуляція, комунікативний потенціал, моральна нормативність, ставлення до навчання, мотиваційний компонент ставлення до навчання, емоційний компонент ставлення до навчання, ставлення до себе, студенти.

Постановка проблеми. Із введенням до наукового обігу поняття особистісного адаптаційного потенціалу зростає частота його вживання під час вивчення адаптаційних можливостей особистості, здійснюються спроби системного осмислення характеристик особистості, що відповідають за успішну адаптацію до різних ситуацій і умов діяльності. Але варто зазначити, що дотепер відкритим залишається питання щодо механізмів і закономірностей формування особистісного адаптаційного потенціалу на різних етапах вікового розвитку особистості, зокрема у студентському віці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У роботах сучасних дослідників, присвячених вивченню особистісного адаптаційного потенціалу студентів, визначенню психологічних характеристик, що зумовлюють можливість успішної адаптації до умов навчання в закладі вищої освіти, особлива увага приділяється питанням впливу на адаптацію студентів мотивації навчання. А. Галян важливим для успішної адаптації майбутніх фахівців на етапі первинної професіоналізації вважає формування

в них мотивації досягнення успіху, яка позитивно впливає на розвиток особистісних якостей, що підвищують адаптаційну здатність, а також перехід від зовнішньої мотивації професійного навчання до мотивації оволодіння професією [1, с. 96–100]. У дослідженні Н. Буравцової, В. Коваленко, Т. Сичової встановлено тісні зв'язки особистісного адаптаційного потенціалу майбутніх фахівців із мотивами навчання: позитивні – з навчально-пізнавальними, професійними, соціальними мотивами, негативні – з мотивами престижу [2, с. 321]. А. Маклаков і О. Сидорова за результатами проведеного дослідження встановили значну роль у формуванні особистісного адаптаційного потенціалу студентів навчальної мотивації та мотивації досягнення успіху [3, с. 48–50]. Також дані автори дійшли висновку про меншу значущість інтелектуальних характеристик студентів для їх успішної адаптації в умовах професійного навчання, якщо порівнювати з особистісними характеристиками [3, с. 49]. Такими характеристиками, на наш погляд, можуть бути ставлення особистості.

Дане припущення знаходить своє підтвердження в дисертаційному дослідженні Л. Кузнецової, де компонентами системи ставлень особистості, що впливають на адаптаційний потенціал співробітників міліції, визначаються ставлення до себе, до інших, до світу. Ґрунтуючись на отриманих результатах, Л. Кузнецова дійшла висновку про значний вплив прийняття себе на формування такого компонента адаптаційного потенціалу, як нервово-психічна стійкість, прийняття інших – на формування комунікативних здатностей і моральної нормативності, ставлення до світу – на формування моральної нормативності [4, с. 8–9].

Базовими ставленнями особистості студентів, що впливають на розвиток інших ставлень і особистості загалом, у доробках сучасних вітчизняних дослідників визнаються ставлення до себе, до інших, до провідної у студентському віці навчально-професійної діяльності [5, с. 6; 6, с. 5], але питання взаємозв'язку базових ставлень особистості студентів з їхніми адаптаційними можливостями залишається недостатньо вивченим.

Мета статті – визначити особливості взаємозв'язку між особистісним адаптаційним потенціалом і ставленнями до навчальної діяльності та до себе студентів із різним рівнем адаптаційних можливостей.

Виклад основного матеріалу. У дослідженні брали участь 288 студентів Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди та Національного університету цивільного захисту України, серед яких 74 студенти першого курсу, 72 студенти другого курсу, 72 студенти третього курсу, 70 студентів четвертого курсу.

Дослідження проводилося з використанням таких методик, як: Багаторівневий особистісний опитувальник «Адаптивність» А. Маклакова та С. Чермяніна, «Методика дослідження ставлення до себе» С. Пантілеєва, «Шкала академічної мотивації» Т. Гордєєвої, О. Сичова, Є. Осіна, «Тест-опитувальник задоволеності навчальною діяльністю» Л. Міщенко. Вибір методик для дослідження ставлення студентів до навчальної діяльності зумовлений розумінням його як єдності мотиваційного (мотиви навчальної діяльності) і емоційного (переживання студентів, викликані задоволеністю або незадоволеністю їхніх потреб у процесі навчання) компонентів [7, с. 132]. Для статистичного оброблення даних використано

кластерний аналіз за методом k-середніх і кореляційний аналіз (r-критерій Пірсона).

За результатами кластерного аналізу, отриманими із застосуванням методики «Адаптивність даних», визначені три кластери спостережень: до першого та третього кластера увійшли по 101 студенту (по 35,07% вибірки), до другого – 86 студентів (29,86% вибірки). Представники першого кластера характеризуються рівнем особистісного адаптаційного потенціалу, що, за визначенням авторів методики, відповідає задовільній адаптації, представники другого кластера – рівнем особистісного адаптаційного потенціалу нижче середнього (група низької адаптації, за визначенням авторів методики), представники третього кластера – рівнем особистісного адаптаційного потенціалу вище середнього, що, за визначенням авторів методики, відповідає високій і нормальній адаптації [8, с. 18]. Результати, отримані за кожною групою досліджуваних, відображають внесок певних складників особистісного адаптаційного потенціалу в його інтегральний показник (табл. 1).

У результаті вивчення структури кореляційних зв'язків між складниками базових ставлень особистості й особистісного адаптаційного потенціалу студентів із високим його рівнем виявилось, що студенти з високим рівнем поведінкової регуляції як складника особистісного адаптаційного потенціалу також характеризуються розвинутою пізнавальною мотивацією, мотивацією досягнення та саморозвитку, тобто прагнуть довідатися нове, зрозуміти досліджуваний предмет, мотивовані до навчання переживанням інтересу й задоволення у процесі пізнання, прагнуть домогтися максимально високих результатів у навчанні, насолоджуватися процесам вирішення важких завдань, розвивати свої компетентності та здібності в навчальній діяльності. Вони задоволені власним побутом, відчують цінність власної особистості та передбачувану її цінність для інших (табл. 2).

Високому рівню комунікативного потенціалу за даною групою студентів відповідає високий рівень інтродюкованої академічної мотивації, задоволеності стосунками з одногрупниками, самоприйняття. Отже, легкість встановлення контактів з оточенням, уміння попереджувати конфлікти, уникати їх забезпечується зумовленістю навчання відчуттям сорому й почуттям боргу перед собою та значущими іншими, задоволеністю стосунками з

Таблиця 1

Показники особистісного адаптаційного потенціалу за групами студентів із різним його рівнем

Характеристики особистісного адаптаційного потенціалу	Рівень особистісного адаптаційного потенціалу		
	задовільний	низький	високий
Поведінкова регуляція	4,12 ± 0,31	1,76 ± 0,11	7,17 ± 0,69
Комунікативний потенціал	4,09 ± 0,42	3,26 ± 0,22	8,22 ± 0,85
Моральна нормативність	5,29 ± 0,66	3,12 ± 0,26	7,83 ± 0,91
Інтегральний показник	4,51 ± 0,28	2,70 ± 0,23	7,78 ± 0,63

Таблиця 2

Значущі кореляційні зв'язки показників особистісного адаптаційного потенціалу та базових ставлень особистості у групі студентів із високим рівнем адаптаційних можливостей

Складники ставлень особистості	Складники особистісного адаптаційного потенціалу		
	ПР	КП	МН
Пізнавальна мотивація	0,232*		
Мотивація досягнення	0,259**		
Мотивація саморозвитку	0,329**		
Інтроєктована мотивація		0,258**	
Задоволеність обраною професією			- 0,206*
Задоволеність стосунками з одногрупниками		0,337**	
Задоволеність побутом, дозвіллям, здоров'ям	0,368**		
Закритість			- 0,247*
Самоцінність	0,241*		
Самоприйняття		0,249*	
Самоприв'язаність			- 0,385**

Примітка: 1. ПР – поведінкова регуляція, КП – комунікативний потенціал, МН – моральна нормативність; 2. * – $p < 0,05$, ** – $p < 0,01$.

однокурсниками, у яких переважає доброзичливість, взаємні симпатії, свобода висловлювання власних поглядів, прийняттям себе з усіма своїми недоліками та чеснотами.

Показник моральної нормативності пов'язаний із задоволеністю обраною професією, закритістю ставлення до себе та самоприв'язаністю обернено. Тобто, чим менше задоволені студенти з високим рівнем особистісного адаптаційного потенціалу обраною професією, чим більше схильні до підвищеної рефлексивності та критичності на адресу себе за зростання бажання змінюватися в бік ідеального уявлення про себе, тим більш реально вони оцінюють свою роль у колективі, орієнтуються на дотримання загальноприйнятих норм поведінки (табл. 2).

У групі студентів із задовільним рівнем особистісного адаптаційного потенціалу встановлено позитивні кореляційні зв'язки поведінкової регуляції з мотивацією досягнення, мотивацією саморозвитку, самовпевненістю. Комунікативний потенціал позитивно корелює із задоволеністю обраною професією, відображеним ставленням до себе, самоцінністю та самоприв'язаністю. Визначені негативні кореляційні зв'язки моральної нормативності зі складовими частинами мотиваційного компоненту ставлення до навчання, що відповідають внутрішній академічній мотивації, з такими складниками емоційного компоненту ставлення до навчальної діяльності, як задоволеність навчальним процесом і стосунками з однокурсниками, із самовпевненістю, самокеруванням, самоцінністю як компонентами ставлення до себе. Позитивні зв'язки поєднують моральну нормативність з амотивацією та внутрішньою конфліктністю ставлення до себе (табл. 3).

Отже, студенти даної групи, що відрізняються більш високими показниками поведінкової регуляції, характеризуються прагненням до максимально високих навчальних результатів, до розвитку свого потенціалу, своєї компетентності в

межах навчальної діяльності, ставленням до себе як до самостійної, вольової, надійної людини, якій є за що себе поважати. Студенти з високим рівнем комунікативного потенціалу відрізняються ставленням до обраної професії як такої, що сприяє самореалізації, соціальному престижу та матеріальній забезпеченості, упевненістю, що їхня особистість, характер, діяльність викликають повагу інших людей, їхню симпатію, схвалення, переживанням цінності власної особистості, задоволенням собою, небажанням змінюватися на тлі загального позитивного ставлення до себе.

Чим менш розвинута у студентів даної групи внутрішня академічна мотивація, чим менше навчальний процес забезпечує освітні потреби студентів відносно до їхніх схильностей, інтересів, можливостей, чим менш задовільними є стосунки з однокурсниками, чим менш упевнені студенти в собі, у своїй здатності керувати власним життям, у цінності власної особистості, чим більше виражена відсутність інтересу до навчання, розуміння його смислу, чим більше схильні студенти даної групи до сумнівів у собі, до незадоволеності собою, переживання почуття провини та сорому, тим більш високим виявляється у них рівень моральної нормативності, тим більш схильні вони дотримуватися загальноприйнятих норм поведінки (табл. 3).

За результатами у групі студентів із низьким рівнем особистісного адаптаційного потенціалу поведінкова регуляція пов'язана лише з одним показником ставлення до навчальної діяльності: задоволеністю побутом, бюджетом, дозвіллям і здоров'ям. Водночас дана складова частина особистісного адаптаційного потенціалу корелює з усіма складниками ставлення до себе, окрім самовпевненості та самоприв'язаності (табл. 4).

Отже, зниження рівня поведінкової регуляції за даною групою студентів супроводжується зростанням критичності щодо власної особистості, зни-

Таблиця 3

Значущі кореляційні зв'язки показників особистісного адаптаційного потенціалу та базових ставлень особистості у групі студентів із задовільним рівнем адаптаційних можливостей

Складники ставлень особистості	Складники особистісного адаптаційного потенціалу		
	ПР	КП	МН
Пізнавальна мотивація			- 0,225*
Мотивація досягнення	0,206*		- 0,203*
Мотивація саморозвитку	0,280**		- 0,248*
Амотивація			0,198*
Задоволеність навчальним процесом			- 0,204*
Задоволеність обраною професією		0,243*	
Задоволеність стосунками з однокурсниками			- 0,214*
Закритість			
Самовпевненість	0,324**		- 0,404**
Самокерування			- 0,221*
Відображене ставлення до себе		0,393**	
Самоцінність		0,376**	- 0,244*
Самоприв'язаність		0,221*	
Внутрішня конфліктність			0,405**
Самозвинувачення			

Примітка: 1. ПР – поведінкова регуляція, КП – комунікативний потенціал, МН – моральна нормативність; 2. * – $p < 0,05$, ** – $p < 0,01$.

Таблиця 4

Значущі кореляційні зв'язки показників особистісного адаптаційного потенціалу та базових ставлень особистості у групі студентів із низьким рівнем адаптаційних можливостей

Складники ставлень особистості	Складники особистісного адаптаційного потенціалу		
	ПР	КП	МН
Інтроєктована мотивація		- 0,307**	0,275**
Екстернальна мотивація		- 0,322**	0,245*
Загальна задоволеність навчальною діяльністю		0,271**	
Задоволеність навчальним процесом			
Задоволеність обраною професією		0,282**	
Задоволеність стосунками з однокурсниками		0,395**	
Задоволеність побутом, дозвіллям, здоров'ям	0,325**	0,292**	
Закритість	0,320**	0,301**	- 0,219*
Самовпевненість		0,320**	- 0,218*
Самокерування	0,209*	0,287**	
Відображене ставлення до себе	0,339**	0,280**	
Самоцінність	0,283**		- 0,286**
Самоприйняття	0,273**	0,213*	
Самоприв'язаність		0,295**	- 0,219*
Внутрішня конфліктність	- 0,341**		0,249*
Самозвинувачення	- 0,511***	- 0,269*	

Примітка: 1. ПР – поведінкова регуляція, КП – комунікативний потенціал, МН – моральна нормативність; 2. * – $p < 0,05$, ** – $p < 0,01$.

женням упевненості у здатності керувати власною діяльністю та поведінкою, у прихильності, схвальному ставленні до себе з боку інших, зниженням зацікавленості у власному «Я», відчуття цінності своєї особистості не тільки для себе, а і для інших людей, прийняття себе. Крім того зниження рівня поведінкової регуляції відбувається на тлі зростання внутрішньої конфліктності, загострення сумнівів у собі, схильності до звинування себе в усіх своїх невдачах, помилках, за всі свої недоліки.

Найбільш тісно за даною групою студентів зі ставленнями особистості пов'язана така складова частина особистісного адаптаційного потенціалу,

як комунікативний потенціал. Показник комунікативного потенціалу позитивно корелює зі всіма складниками ставлення до себе, окрім самоцінності та внутрішньої конфліктності, а негативно – із самозвинуванням. Зниження рівня комунікативних здатностей, спроможності встановлювати контакти з оточенням, запобігати міжособистісним конфліктам супроводжується зростанням незадоволеності навчальною діяльністю, обраною професією, стосунками з однокурсниками, побутом, дозвіллям, здоров'ям. Крім того, за зниження комунікативного потенціалу студентів даної групи підвищується рівень зовнішньої академічної

мотивації – інтроєктованої й екстернальної, тобто збільшується фрустрованість їхньої потреби в автономії.

Водночас спонукання до навчання, зумовлене відчуттям сорому й почуттям боргу перед собою і значущими іншими, необхідністю додержуватися вимог, що диктуються соціумом, через бажання уникнути можливих проблем супроводжує підвищення рівня моральної нормативності як складника особистісного адаптаційного потенціалу. Також орієнтація в поведінці на загальноприйняті норми підвищується на тлі зростання критичності до себе, невдоволеності собою, бажання змін, але невпевненості в собі, внутрішніх сумнівів у своїх можливостях і цінності власної особистості (табл. 4).

Отримані результати дозволяють виділити деякі загальні закономірності зв'язку ставлень особистості студентського віку до себе, до навчальної діяльності зі складниками особистісного адаптаційного потенціалу у групах студентів із різним його рівнем. Так, за всіма групами досліджуваних, що відрізняються рівнем особистісного адаптаційного потенціалу, позитивний взаємовплив спостерігається між поведінковою регуляцією і комунікативним потенціалом як складниками особистісного адаптаційного потенціалу студентів, з одного боку, складниками емоційного компоненту ставлення до навчальної діяльності (задоволеність різними аспектами навчання), оцінними (самовпевненість, самокерування, відображене ставлення) й емоційно-ціннісними (самоцінність, самоприйняття) складниками ставлення до себе, з іншого боку. Негативно корелюють із поведінковою регуляцією і комунікативним потенціалом складники негативного ставлення до себе (внутрішня конфліктність, самозвинувачення).

На відміну від інших складників особистісного адаптаційного потенціалу, моральна нормативність пов'язана з більшістю складників ставлення до навчання і до себе негативно, що переважно стосується груп студентів із задовільним і низьким рівнем особистісного адаптаційного потенціалу. Винятком є позитивні зв'язки моральної нормативності з амотивацією та самозвинуваченням (за групою студентів із задовільним рівнем особистісного адаптаційного потенціалу), інтроєктованою й екстернальною мотивацією, внутрішньою конфліктністю (за групою студентів із низьким рівнем особистісного адаптаційного потенціалу). За групою студентів із високим рівнем особистісного адаптаційного потенціалу позитивних зв'язків не визначено.

Виявлену специфіку зв'язків моральної нормативності та ставлення до навчальної діяльності студентів із задовільним і низьким рівнем особистісного адаптаційного потенціалу можна пояснити, звернувшись до досліджень, у яких доводиться позитивний зв'язок моральної нормативності з

почуттями сорому та провини як регуляторів поведінки особистості [9, с. 74–75]. Зростання схильності до дотримання загальноприйнятих норм поведінки за підвищення інтроєктованої й екстернальної зовнішньої академічної мотивації й амотивації, зниження внутрішньої академічної мотивації, зростання незадоволеності різними аспектами навчальної діяльності ми і спостерігаємо у групах студентів із задовільним і низьким рівнем особистісного адаптаційного потенціалу.

Поведінка особистості, що управляється ззовні, також розглядається в роботах сучасних дослідників як засіб захисту позитивного ставлення до себе та задоволення потреби в соціальній підтримці [10, с. 50]. За слабкої ефективності міжособистісної взаємодії через низький рівень розвитку комунікативних здібностей дія даного механізму може призводити не тільки до виникнення порушень адаптації, але й до порушень у розвитку особистості через неможливість здійснення ставлення до себе регуляторних функцій [11, с. 139–140].

Визначені за групою студентів із високим рівнем особистісного адаптаційного потенціалу зв'язки моральної нормативності та ставлень до навчальної діяльності і до себе вказують на зростання моральної нормативності за зниження задоволеності обраною професією, самоприв'язаності, зростання критичності щодо себе, що свідчить про прагнення особистості до самозмін, саморозвитку, отже, не може позитивно не позначатися й на розвитку адаптаційного потенціалу особистості.

Висновки і пропозиції. Установлено позитивний взаємозв'язок складників емоційного компоненту ставлення до навчальної діяльності, оцінних і емоційно-ціннісних складників ставлення до себе з поведінковою регуляцією і комунікативним потенціалом як складовими частинами особистісного адаптаційного потенціалу за групами студентів із різним його рівнем. Негативно корелюють із поведінковою регуляцією і комунікативним потенціалом складники негативного ставлення до себе. За групами студентів із високим і задовільним рівнями особистісного адаптаційного потенціалу визначено позитивні взаємозв'язки внутрішньої академічної мотивації з поведінковою регуляцією, а у групі студентів із низьким рівнем особистісного адаптаційного потенціалу – негативний зв'язок зовнішньої академічної мотивації з комунікативним потенціалом.

У групі студентів із високим рівнем особистісного адаптаційного потенціалу підвищення показників моральної нормативності супроводжується зниженням задоволеності окремими аспектами навчальної діяльності, зростанням критичності до себе і бажання змінюватись відповідно до ідеальних уявлень про себе.

У групах студентів із задовільним і низьким рівнями особистісного адаптаційного потенціалу зростання схильності до дотримання загально-прийнятих норм поведінки супроводжує зниження внутрішньої і зростання зовнішньої академічної мотивації й амотивації, зростання незадоволеності різними аспектами навчальної діяльності, зниження самоповаги, самоцінності, зростання внутрішньої конфліктності та самозвинувачення як проявів негативного ставлення до себе.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямі вбачаємо у вивченні взаємозв'язків особистісного адаптаційного потенціалу з більш широким спектром ставлень студентів, що дозволить уточнити механізми формування особистісного адаптаційного потенціалу у студентському віці.

Література:

1. Галян А. Особистісні ресурси адаптації майбутніх медичних працівників до професійної діяльності : дис. ... канд. психол. наук: 19.00.01. Луцьк, 2016. 228 с.
2. Буравцова Н., Коваленко В., Сычева Т. Взаимосвязь личностного адаптационного потенциала и мотивационных характеристик курсантов военного вуза. *Мир науки, культуры, образования*. 2018. № 4 (71). С. 319–321.
3. Маклаков А., Сидорова А. Формирование адаптационного потенциала личности и его развитие в процессе обучения в вузе. *Вестник Ленинградского государственного университета имени А.С. Пушкина*. 2011. Т. 5. № 4. С. 41–51.
4. Кузнецова Л. Влияние системы отношений личности на адаптационный потенциал сотрудников милиции, переживших экстремальные ситуации : автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.01. Краснодар, 2011. 25 с.
5. Нікітіна О. Психолого-педагогічні передумови ставлення до грошей у системі відношень особистості юнацького віку : автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07. Харків, 2011. 20 с.
6. Табачник І. Ставлення до здоров'я юнацтва з узалежненою поведінкою в системі базових відношень : автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07. Харків, 2016. 20 с.
7. Скрипник Н. Вплив ставлення до навчання на адаптацію до закладу вищої освіти студентів різних курсів. *Теорія і практика сучасної психології*. 2019. № 2. Т. 2. С. 132–136.
8. Маклаков А. Личностный адаптационный потенциал: его мобилизация и прогнозирование в экстремальных условиях. *Психологический журнал*. 2001. Т. 22. № 1. С. 16–24.
9. Алимов А., Смотров Т. Взаимосвязь моральной нормативности с показателями вины и стыда у представителей разных этнических групп. *Личность, семья и общество: вопросы педагогики и психологии*. 2015. № № 56–57. С. 70–76.
10. Ипатов А., Шишигина Т. Аутодеструктивные проявления личности подростка. *Вестник Санкт-Петербургского университета*. Серия 12. 2013. Вып. 1. С. 40–51.
11. Меднікова Г. Захист ставлення до себе як індикатор процесу становлення особистісної зрілості студентів. *Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди*. *Психологія*. 2013. Вип. 46 (1). С. 132–140.

Skrypnyk N. H. Interconnection of personal adaptation potential and basic attitudes of personality of student age

The article presents results of the empirical findings of interconnection of personality's basic attitudes and personal adaptation potential in the groups of students who differ by the adaptation abilities level. The article presents attitude to learning activity and self-attitude as basic attitudes for students. It specifies general and specific peculiarities of interconnections of behavioral regulation, communicative potential, and moral normalization with constituents of attitude to learning activity and self-attitude for groups of students with high, satisfied and low level of personal adaptation potential. All the groups of students are characterized by the positive interconnection of behavioral regulation, communicative potential with constituents of the emotional component of attitude to learning activity, evaluative and emotionally axiological components of self-attitude. The inner proneness to conflict and self-accusation as constituents of the negative self-attitude have inverse correlation with behavioral regulation and communicative potential. The groups of students with high and satisfied level of personal adaptation potential are specified by the positive interrelation of the inner academic motivation as a constituent of the emotional component of attitude to learning activity with behavioral regulation, and the group of students with low level of personal adaptation potential is characterized by a negative connection of the outer academic motivation with communicative potential. The group of students with satisfied and low level of personal adaptation potential have specific regularity according to which the lowering of the inner and growth of the outer academic motivation and amotivation, increase of dissatisfaction by different aspects of learning activity, decrease of self-respect, self-value, increase of negativity of self-attitude is accompanied by increase of proneness to compliance with the common norms of behavior. The given regularity appears brightly in the group of students with satisfied level of personal adaptation potential.

Key words: *personal adaptation potential, behavioral regulation, communicative potential, moral normalization, attitude to learning, motivational component of attitude to learning, emotional component of attitude to learning, self-attitude, students.*